

Fokusgruppsanalyser av kvinnliga skogliga nätverk

Gun Lidestav & Elias Andersson

Arbetsrapport 344 2011

Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för skoglig resurshushållning
901 83 UMEÅ
www.slu.se/srh
090/7868100

ISSN 1401-1204
ISRN SLU-SRG-AR-344-SE

Fokusgruppsanalyser av kvinnliga skogliga nätverk

Gun Lidestav & Elias Andersson

Arbetsrapport 344
Skoglig resurshushållning

Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för skoglig resurshushållning
Utgivningsort: Umeå
Utgivningsår: 2011

ISSN 1401-1204
ISRN SLU-SRG-AR-344-SE

FÖRORD

Föreliggande rapport har utarbetats på uppdrag av Skogsstyrelsen, som ett led i implementeringen av regeringens jämställdhetsstrategi för skogsnäringen avseende fokusområdet *Enskilt skogsägande*. Rapporten utgör en del i detta arbete, vars övergripande syfte är att ge underlag för förslag till åtgärder som ska ge kvinnor och män lika förutsättningar, rättigheter och möjligheter att vara aktiva skogsägare. Inriktningen på denna delstudie, med uppgift att undersöka betydelsen av kvinnliga skogliga nätverk, har fastställts av styrgruppen för projektet. Detsamma gäller valet av metod. Arbetet har genomförts under oktober och november 2011.

För innehållet i rapporten ansvarar författarna Gun Lidestav och Elias Andersson, docent respektive doktorand vid institutionen för skoglig resurshushållning, SLU.

Umeå den 28 november 2011

Gun Lidestav & Elias Andersson

INNEHÅLL

FÖRORD	2
1 INTRODUKTION.....	4
1.1 NÄTVERK – KVINNORS ALTERNATIVA ORGANISERING	4
1.2 SKOGLIGA NÄTVERK FÖR OCH MED KVINNOR UTANFÖR SVERIGE	5
2 MATERIAL OCH METOD.....	7
3 RESULTAT	9
3.1 ORGANISATION, MÅLSÄTTNING, ARBETSSÄTT OCH AKTIVITETER.....	9
3.2 ATT VARA KVINNA OCH SKOGSÄGARE - ERFARENHETER AV BEMÖTANDE OCH BEHANDLING.....	11
3.3 NÄTVERK GÖR SKILLNAD	11
3.4 UTVECKLINGSMÖJLIGHETER	13
4 DISKUSSION	14
5 SLUTSATSER OCH REKOMENDATIONER.....	15
REFERENSER & KÄLLOR	16
FRÅGEGUIDE FÖR FOKUSGRUPPER MED SKOGLIGA KVINNONÄTVERK	18

1 INTRODUKTION

Att formella och informella nätverk har betydelse för den enskildes sociala och professionella utveckling, liksom för företagsutveckling, har belagt i åtskilliga studier (t.ex. Lann 1996, Larmén 1994, Lundkvist & Swärdh 2001, Vennesland 2004). Skogsbranschen är knappast något undantag, även om antalet studier av såväl informella som formella skogliga nätverk är begränsat. Kvinnors sämre tillgång till professionella och sociala nätverk antas vara en bidragande orsak till att utvecklingen mot ett jämställt skogsbruk/skogsägande gått ”långsamt fram” (Ds 2004:39).

1.1 Nätverk – Kvinnors alternativa organisering

Skogssektorns starka mansdominans och tydliga koppling till en traditionell förståelse av manlighet är en av de främsta faktorerna till att kvinnor inte identifierar sig med sektorn eller skogsägarskapet (Lidestav 2001, Lidestav 2010, Lidestav & Sjölander 2007). Den traditionella föreställningen om behovet av fysisk styrka, tillsammans med en teknikintensiv utveckling, har bidragit till att etablera och förstärka förståelsen av mannen som aktör och kunskapsbärande subjekt inom sektorn (Brandth & Haugen 2005, Häggqvist *et al.* 2010, Lidestav *et al.* 2000, Lidestav & Egan Sjölander 2007, Reed 2003).

Forskning inom andra mansdominerade sektorer och verksamheter har visat på de svårigheter och hinder som obalansen medför i form av begränsat tillträde och förutsättningar att verka för kvinnor. Informella gruppbildningar, jargonger och språkbruk är några av de uttryck och praktiker som verkar exkluderande (Abrahamsson 2000, Lindgren 1996, Pettersson 1996, Wahl *et al.* 1998). Nätverk har därför kommit att bli en strategi för kvinnors inträde i skogssektorn (Arvidsson *et al.* 2007, Ds 2004:39, FAO 2006). Då dessa inte bygger på traditionella hierarkier ger den alternativa organisationsformen förutsättningar för en större grad av delaktighet med utgångspunkt i individens förutsättningar och resurser. Graden av formalisering kan variera beroende på syfte och omfattning. Nätverk förekommer både i och utanför företag och andra etablerade organisationer (se t.ex. Gustafsson-Larsson 2007, Lann 1996, Larmén 1994, Ljung 1995, Lundkvist & Swärdh 2001, Ståhl 1993). Kvinnonätverken inom svensk skogssektor har fått viss uppmärksamhet i utredningssammanhang (Arvidsson *et al.* 2007, Ds 2004:39, FAO 2006), men däremot saknas forskning om deras betydelse, ur ett individsektors- respektive samhällsperspektiv.

1.2 Skogliga nätverk för och med kvinnor utanför Sverige

Inom den skogliga sektorn har det sedan mitten av 1980-talet funnits mer eller mindre formaliserade nätverk av skogligt verksamma kvinnor. Norge var först ut genom bildandet av Jenter i Skogbruket (JiS), som organiserar såväl skogsutbildade som skogsägande kvinnor inklusive nästkommande generation skogsägare. Jenter i Skogbruket är sannolikt också det nätverk som nationellt haft störst inflytande på skogsnäringen. En viktig förklaring är givetvis att organisationen ”var tidigt ute”, en annan är det politiska och ekonomiska stöd som erhållits från regering och departement, oberoende av politisk majoritet. Därigenom har JiS kunnat upprätthålla ett litet kansli med en anställd ”daglig leder”. JiS har som mest organiserat drygt 500 enskilda personer, varav 5 procent är män, och ett 20-tal organisationer. Vid sitt 25-års-jubileum, september 2011, konstaterades att målsättningen ”att göra sig själv överflödiga”, d.v.s. att norskt skogsbruk blivit jämställt, inte på långa vägar var uppnått, men också att föreningen har ”gjort skillnad”. Deltagarna menar att JiS främst haft betydelse när det gäller att göra kvinnors medvetna om, och intresserade av, att hävda sin ”odelsrett”. Enligt norsk lag kan en gård/jordbruksfastighet inte delas och heller inte samägas, utan överlåtelsen från en generation till en annan följer en strikt successionsordning enligt förstfödslorens-principen. Fram till 1975 gick söner alltid före döttrar i arvsordningen, d.v.s. hade bäst ”odel”, men sedan dess är lagstiftningen könsneutral i det avseende. Norska forskare (Haugen 1994) har dock visat att flickor många fall överlåter sin ”best odel” till en yngre bror, och att det hänger samman med den äldre generationens förväntningar.

Vidare pekar medlemmarna på betydelsen av deras arbete att få till stånd en förändring av fastighetsregistret så att samtliga lagfarna ägare numera finns registrerade, mot tidigare enbart en. Mångfalden och uthålligheten i JiS verksamhet, med bl.a. kompetenshöjande kurser för medlemmarna, utredningar, projekt och utåtriktad aktiviteter, har också bidragit till att synliggöra kvinnor i skogsnäringen och även fungerat som en pådrivande faktor. Bredden och djupet i den samlade kompetensen inom nätverket har också bidragit till att stärka den enskilda medlemmens identitet som ”skogskvinna” och möjlighet att vara verksam i skogsnäringen.

I Tyskland bildades 1986 ett rikstäckande nätverk av skogsutbildade kvinnor av vilka en del även är skogsägare. Några av dessa skogsutbildade kvinnor har senare engagerat sig lokalt och organiserat nätverk av skogsägande kvinnor i bl.a. Nordrhein-Westfalen. Ett mer formellt organiserat nätverk av skogsutbildade kvinnor finns i Slovakien, vilket även är öppet för icke

skogsutbildade kvinnor. Förutom att värna kvinnors lika rätt i skogsnäringen så engagerar sig föreningen i information och kunskapsspridning till allmänheten, främst i form av riktad skolinformation (FAO 2006).

2 MATERIAL OCH METOD

Valet av fokusgruppsintervju (Wibeck 2000) som central metod för datainsamling gjordes mot bakgrund av studiens övergripande inriktning och avgränsning. Rapporter från tidigare undersökningar, information från berörda nätverks hemsidor samt en inledande fokusgruppintervju med sju medlemmar av den norska föreningen Jenter i Skogbruket (JiS) har utgjort kunskapsgrund för de senare genomförda intervjuerna. Den initialt utarbetade intervjuguiden, som användes i samtalet med JiS, modifierades för att bättre fokusera på de mest centrala frågeställningarna i uppdraget. I såväl den inledande som de efterföljande fokusgrupperna användes foton från en skogsmässa (Skogs-Nolia), vilka ingår i ett avhandlingsarbete om skogsägande, genus och kommunikation (Häggqvist 2011), som stimulusmaterial. Totalt genomfördes tre fokusgruppsintervjuer med sex nätverk. Sex medlemmar av de mer lokala/regionala nätverken Dryaderna, Grenverket, Linneorna samlades till en fokusgrupp i Bräkne-Hoby (Blekinge) och sex kvinnor engagerade i Spillkråkan respektive Skogsägarkvinnorna samlades till en fokusgrupp i Stockholm. Vid samtliga tillfällen utgjordes deltagarna av kvinnor med olika bakgrund och erfarenhet avseende hur länge man varit skogsägare respektive medlem i nätverket, i vilken mån man själv utför praktiskt och administrativt arbete på skogsfastigheten samt om man bor på fastigheten eller ej.

Intervjuerna genomfördes på platser som syftade till att uppmuntra och stimulera till goda samtal och förlades till kvällstid för att underlätta deltagandet. De olika samtalen präglades av gruppens sammansättning av intressen, erfarenheter och historier. Samtalen pågick mellan två och en halv timme och tre timmar och spelades in med medgivande från deltagarna. Inspelningarna, samt transkriptionerna av dessa, hanteras i enlighet med forskningsetiska principer vilket bland annat innebär deltagarnas identiteter skyddas i samband med publicering. Den utlovade anonymiteten, tillsammans med att flera av deltagarna vid tidigare tillfällen hade träffats, bidrog till ett öppet samtalsklimat. Samtalen modererades av en samtalsledare (Gun Lidestav) medan en assistent/observatör (Elias Andersson) som ansvarade för de praktiska detaljerna kring intervjuerna. Efter genomförd fokusgruppintervju gjorde moderatorn och assistenten en första preliminär analys av såväl genomförandet som innehållet. Utöver fokusgruppsintervjuerna gjordes en informell intervju med medlemmar ur det lokala nätverket Skogsägarkvinnorna i Värmland kring intervjuguidens frågeställningar.

Under intervjuerna berördes frågor rörande nätverkens organisation, arbetssätt, prioriteringar, mål och eventuella målförändringar, samt mot deltagarnas erfarenheter av möjligheter att vara aktiva skogsägare och deras erfarenheter av bemötande och behandling i egenskap av att vara kvinnliga skogsägare. I intervjuens första del behandlades flera olika ämnen och frågeställningar utan påtaglig styrning från samtalsledaren. Under den andra delen genomfördes en SWOT-analys utifrån de av deltagarna identifierade, styrkor, svagheter, möjligheter och hot med deras respektive nätverk. Vid detta moment användes ett blädderblock eller en whiteboardtavla. Under momentet intensifierades diskussionerna i grupperna och bidrog till att utveckla tidigare resonemang och ställningstaganden. Under denna del blev samtalsledarens roll mer framträdande och mer direkt i uppdragandet av SWOT-modellen.

3 RESULTAT

3.1 Organisation, målsättning, arbetssätt och aktiviteter

Grenverket i Blekinge är det äldsta av nätverken och också det som kommit att inspirera och vara något av förebild för de två andra lokala nätverken i södra Sverige; Dryaderna och Linnéorna (se sammanfattande tabell sid. 6). Medan Grenverket och Dryaderna i alla avseenden är initiativ från enskilda kvinnor med intresse av att utveckla sina skogliga kunskaper och kompetens, har Linnéorna tillkommit efter ett initiativ från Skogsvårdsstyrelsen i Kronobergs distrikt 2003. Av de två nationella nätverken, Spillkråkan och Skogsägarkvinnorna, är Spillkråkan den som organisatoriskt och verksamhetsmässigt, mest liknar de lokala nätverken; det vill säga en fristående ideell förening vars aktiviteter bygger på medlemmarnas önskemål och behov. Till skillnad från Dryaderna, Grenverket och Linnéorna arbetar Spillkråkan även med aktiviteter och initiativ som syftar till att påverka skogsbruket i stort. Ett exempel på denna typ av initiativ är Krax-gruppen, som köpte aktier i börsnoterade skogsföretag för att på bolagsstämmorna kunna påtala avsaknaden av kvinnor i styrelserna. Utöver detta driver Spillkråkorna jämställdhetsfrågor i olika skogliga sammanhang. På motsvarande sätt arbetar Skogsägarkvinnorna, som är ett nätverk för förtroendevalda kvinnor inom de fyra skogsägarföreningarna, för att öka andelen förtroendevalda kvinnor inom skogsägarföreningarna. Två kvinnor från varje skogsägarförening bildar en nationell styrgrupp. Alla kvinnliga medlemmar i föreningarna har tillgång till nätverket.

Samtliga kvinnliga nätverk svara mot ett gemensamt behov av att lyfta kvinnors roll och kunskap inom den skogliga sektorn. Det som skiljer dem åt är deras strategiska val och inriktningar. Fokusgruppsmedlemmarna anser att det inte finns någon konkurrenssituation mellan de olika nätverken, utan att de snarare är komplementära. Spillkråkan och Skogsägarkvinnorna betraktar sig själva som jämställdhetsinitiativ med ett uttalat syfte att verka för jämställdhet. Även Grenverket, Dryaderna och Linnéorna anser att skogsbranschen behöver bli mer jämställd, men det vill man i första hand åstadkomma genom att få fler kvinnor att blir mer intresserade och kompetenta i skogliga frågor. Dessa tre nätverk ser sin främst i rollen som ”folkbildare” och ”konsumentupplysare”, snarare än som agitator. De oberoende nätverken är för sina medlemsaktiviteter i hög grad beroende av projektmedel via Landsbygdsprogrammet och andra EU-stöd, samt för särskilda utåtriktade informations aktiviteter bidrag från sponsorer.

	Dryaderna	Grenverket	Linnéorna	Spillkråkan	Skogsägarkvinnorna (SÄK)	Skogskvinnorna (Värmland)
Tillkomst och organisation	Startade som löst nätverk och ombildades till ideell förening 2000 verksam i Halland och sydvästra Småland	Startade som löst nätverk 1992. Ombildades till ideell förening 1999. Verksam i Blekinge	Startade 2003 på initiativ av Skogsstyrelsen. Har verksamhet i Älmhult, Markaryd, Ljungby och Alvesta kommuner.	Rikstäckande ideell förening som bildades 1998, med regional "filial" i Skåne sedan 2002	Startade 2001. Nätverk för kvinnliga SÄF-medlemmar som koordineras av en nationell styrgrupp bestående av två förtroendevalda kvinnor från varje SÄF.	Bildades 2003 som ett självständigt värmländskt nätverk; oberoende ideell förening.
Medlemmar	Ca 90 medlemmar, endast kvinnor.	Ca 100 medlemmar, endast kvinnor.	90-talet medlemmar, endast kvinnor.	325 medlemmar, endast kvinnor.	Alla 35 000 kvinnor inom SÄF har tillgång till de aktiviteter som initieras, men antalet som uppgett intresse är betydligt färre.	Ca 100 medlemmar. Har även män som medlemmar.
Målsättning	Öka kvinnors kunskap om ett långsiktigt hållbart skogsbruk. Främja skogsägande kvinnors möjlighet att utvecklas som skogsbrukare.	Stärka skogsintresserade kvinnors kunskap om ett långsiktigt hållbart skogsbruk. Främja skogsägande kvinnors möjlighet att utvecklas som skogsbrukare. Intressera unga kvinnor för skogsutbildning/ägande.	Stärka kvinnors självförtroende genom ökad kunskap och kompetens om skogsbruk.	Stärka kvinnors inflytande inom svensk skogsnäring. Öka kunskap och medvetenhet om ekologiskt skogsbruk. Bygga kvinnliga nätverk för kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte.	Öka andelen förtroendevalda kvinnor inom skogsägarföreningar. Synliggöra kvinnor och visa på kvinnliga förebilder inom skogsnäringen. Underlätta för kvinnor att växa i sin roll som skogsägare.	Förstärka skogskunnandet hos kvinnor som äger eller är intresserade av skog. Stärka kvinnors inflytande inom skogsnäringen.
Aktiviteter	Exkursioner, föreläsningar, skogs dagar, studiecirkel och kurser.	Exkursioner, föreläsningar, skogs dagar, studiecirkel och kurser.	Föredrag, skogs dagar, studiecirkel och kurser.	Seminarium, studieresor, kurser, exkursioner och bevakar jämställdhetsfrågor i skogsnäring.	Konferens för förtroendevalda kvinnor. Bistå valberedningarna med namnförslag. Studiecirkel och medverka på skogs dagar och mässor.	Kurser, konferenser och studieresor.

3.2 Att vara kvinna och skogsägare - erfarenheter av bemötande och behandling

Jämfört med läget i slutet av 1990-talet (Lidestav & Ekstrom 2000, Lidestav *et al.* 2000, Lidestav & Wästerlund 1999) har jämställdhet i skogssektorn fått ökat fokus men också genomgått förändringar till det bättre, något som fokusgruppsdeltagarna understryker. Medvetenhet kring dessa frågor har generellt sett ökat och bemötandet har blivit mer individanpassat och mindre stereotyp. Framförallt har virkesköparna blivit bättre på att bemöta kvinnliga skogsägare på ett korrekt och professionellt sätt, enligt deltagarna. En virkesköpande organisation har även vänt sig till Dryaderna för att få synpunkter på en utbildningsinsats för sina virkesköpare. Fortfarande förekommer dock att kvinnliga skogsägare upplever att de inte blir sedda, tagna på allvar eller betraktade som kompetent skogsägare. Sådana erfarenheter delas av flera deltagare och exemplifieras med allt ifrån att maken vanligen står som adressat på post rörande skogen till konkret osynliggörande vid kontakter med entreprenörer. I det sistnämnda fallet berättade en kvinna hur entreprenören hela tiden vänder sig till mannen, trots att han upprepade gånger ber entreprenören vända sig till frun eftersom det är hon som har hand om skogen i familjen. För att undvika denna typ av obekväma situationer väljer paret numera att hon ensam sköter kontakterna med entreprenörerna i skogen.

Frågeställningar om kön och genus upplevs som något problematiska, såväl bland medlemmarna i nätverken som utanför. Det finns medlemmar som menar att intresset för skog är det centrala och att frågor om jämställdhet och genus tar fokus från detsamma. Samtidigt finns det andra kvinnor som känner sig kränka eller illa behandlade och därför har behov av stöd, vilket nätverken anses bidra med. Denna känsla ger även upphov till viljan att förändra de rådande situationerna, både i det enskilda fallet samt i branschen i stort. Genom ett kurspaket kring kvinnors och mäns olika sätt att kommunicera har Dryaderna försökt att hantera detta. Diskussioner kring olika "härskartekniker" är ytterligare ett av de praktiska och teoretiska verktyg som kurserna förmedlade. Till dessa kurser bjöds även entreprenörer och virkesköpare in, vilket bidrog till ett lyckat utfall enligt arrangörerna.

3.3 Nätverk gör skillnad

För den enskilda skogsägarkvinnan innebär nätverket ett kollektivt sammanhang som bidrar till att kvinnor i ökad grad kan ta plats på den skogliga arenan. Gemenskapen och identifikationen med andra skogsaktiva, intresserade kvinnor stärker den enskilda skogsägarkvinnan i rollen som

ägare och brukare. Känslan av att inte längre vara ensam eller avvikande, utan att det finns andra med liknade erfarenheter och intresse, inger trygghet. Detta är särskilt betydelsefullt inför viktiga beslut. Lärandet och kunskapsutvecklingen är den andra faktorn som bidrar till att medlemmarna får ”råg i ryggen” i mötet med andra skogsägare och skogligt yrkesverksamma. Nätverken erbjuder skogsintresserade kvinnor bekräftelse, vilket är särskilt viktigt för de som inte har tillgång till traditionella skogliga nätverk.

I fråga om kunskapsutveckling menar deltagarna att de aktiviteter och kurser som de kvinnliga nätverken anordnar generellt sett håller högre kvalitet än traditionella skogs dagar/kurser. Traditionella skogliga aktiviteter följer en given form och ett mönster som ofta bygger på att delge deltagarna information i form av envägskommunikation och ofta med kommersiella inslag. Samtidigt upplever många kvinnor att det inte finns utrymme att ställa ”enkla” frågor. Nätverkens kvinnokurser är, enligt fokusgruppsdeltagarna, mer fokuserade på det aktuella temat. Föreläsare/expertter är också mer pålästa och deltagarna är mer intresserade och delaktiga i lärandeprocessen. En större delaktighet i beslut av tema, upplägg och genomförande gör aktiviteterna mer ”inbjudande”. De upplevs också som mer prestigelösa vilket innebär att ”inga frågor är dumma”. Jämfört med en traditionell kurs eller skogs dag anser deltagarna att nätverkets arrangemang generellt ger mer, både socialt och kunskapsmässigt. Nätverkens inställning till sin verksamhet är starkt präglad av folkbildningsideal, där kunskap och delaktighet står i centrum. Grundtanken är därför att nätverken genererar kunskap och kunskap ger makt.

Fokusgruppsdeltagarna upplever även att nätverken ”gör skillnad” inom näringen i stort och att skogsbruket ser nätverkan som en tillgång. Nätverken anses i olika sammanhang vara en part att vända sig till och rådgöra med inför olika aktiviteter och satsningar. Exempelvis medverkade Genverket i en Säker Skog-aktivitet för att introducera motorsågs-körkortet och Dryaderna ombads komma med synpunkter på upplägget för en utbildning av virkesköpare. Olika nätverk har även blivit kontaktade av skogsägarföreningarnas valberedningar för att ge förslag på kvinnor att tillfråga om förtroendeuppdrag inom skogsbruksområdena.

Nätverken är dock inte helt okontroversiella och det finns även de som öppet ifrågasätter nätverkens grundtanke, eftersom skogen knappast bryr sig om det är en kvinna eller man som äger eller sköter den. Som exempel på ett generellt mer ifrågasättande av jämställdhetsarbetet i skogssektorn refererades bl.a. till en ledare i SvD (Renneus Guthrie 2011). Där sägs: ”att främja skogsnäringen görs inte genom att tvinga på den en politisk arbetskultur som har lite med

skogens potential att göra”. Inom sektorn finns en viss ängslan inte ”göra rätt”, såväl i förhållande till jämställdhetsidealet som till det skogliga kollektivet. Det kan exemplifieras med kvinnonätverkens sponsringsförfrågan i samband med Elmia Wood 2009, där frågan om andra skogsorganisationers bidrag upplevdes avgörande för beslutet att ge pengar eller inte. Detta är ett exempel på diskrepansen som finns bland olika parter, företags och organisationers förhållningssätt och implementering av frågor kring jämställdhet.

3.4 Utvecklingsmöjligheter

För att bibehålla engagemanget och gräsrotsperspektivet bör varje nätverk inte bli för stort. Samtidigt behövs också ett inflöde av nya idéer och perspektiv för att arbetet i nätverken inte ska stagnera och att organisationen ”blir sig själv nog”. Det sistnämnda är också ett av de få ”hot” som påtalats. Ett annat potentiellt problem skulle kunna vara att nätverken kan uppfattas som elitistiska och därigenom avskräcka kvinnor utan skogliga förkunskaper. I dagsläget täcker de etablerade nätverken bara en begränsad del av Skogs-Sverige. För att öka tillgängligheten av nätverk krävs det därför att fler lokala nätverk etableras och verkar i olika delar av landet. Vidare efterfrågas resurser för att organisera regelbundna sammankomster för att utbyta erfarenheter och idéer mellan etablerade och nybildade nätverk, t.ex. i form av en årlig nätverkskonferens. Den skulle både kunna fylla syftet att stimulera befintliga nätverk att utveckla sig själva, men också att inspirera till bildandet av nya lokala nätverk. De enskilda nätverken har dock i nuläget svårt att bära de ekonomiska kostnaderna för att klara denna uppgift. För att det skall vara meningsfullt att etablera en nationell struktur och verksamhet av ”nätverk av nätverk” behövs en mer långsiktig finansieringslösning. Ett förslag som framfördes var att Skogsstyrelsen skulle administrera en ”fond”, ur vilken nätverken kunde söka pengar för att turas om att arrangera den årliga nätverksträffen.

4 DISKUSSION

De skogliga kvinnliga nätverken i Sverige kan ses som ett riksomfattande fenomen som direkt påverkar flera hundra skogsägande och skogsbrukande kvinnor men som indirekt även påverkar skogssektorn i sin helhet. Jämfört med den norska kontexten bidrar de svenska nätverken, med sina starka rötter i det lokala och därmed tydliga heterogenitet i fråga om inriktning, erfarenheter och sociala sammanhang, till en större mångfald och anpassningsförmåga.

Gemensamt är att nätverken själva anser sig göra skillnad, men i vilken utsträckning dessa bidragit att kvinnor är ”aktiva som skogsägare”, är delvis en obesvarad fråga då begreppet ”aktiv skogsägare” inte preciserats. Är det t ex mer ”aktivt” att själv sköta avverkning och plantering än att sköta bokföring och deklaration? Och är det mer ”aktivt” att sköta skogen helt själv eller att göra det tillsammans med delägare eller partner? Hur ska vi betrakta åtgärder som inte syftar till ökad virkesproduktion utan till ökad biologisk mångfald eller större socialt välbefinnande för ägarfamiljen eller allmänheten? Svaret på dessa frågor är avgörande för hur vi betraktar skogsägarskapet nu och i framtiden. För att kunna uttala sig om rådande tillstånd och utveckling, både med avseende på produktion och jämställdhet, behövs funktionella mätinstrument och relevanta nyckeltal.

Studiens begränsade omfattning, inriktning och tidsramar har medfört ett begränsat antal fokusgruppsintervjuer. Trots detta så omfattar materialet erfarenheter från sex av de största skogliga kvinnonätverken i Sverige, samt Jenter i Skogbruket i Norge som jämförelse. Trots påtagliga skillnader mellan de svenska nätverken finns grundläggande gemensamma drag och utgångspunkter. Det strategiska urvalet av fokusgruppsmedlemmar har varit en förutsättning för att uppnå en god representation inom de respektive nätverken. Tidigare etablerade kontakter och goda förhandskunskaper har varit en förutsättning för ett strategiskt urval, liksom att med hänsyn till givna tidsramar kunna genomföra studien på ett tillfredställande sätt.

5 SLUTSATSER OCH REKOMENDATIONER

- Attityderna och bemötandet som kvinna och skogsägare har förbättrats avsevärt under senare år, men fortfarande finns brister, bl.a. i form av osynliggörande.
- Skogsägarkvinnorna och Spillkråkan är rikstäckande nätverk, men i praktiken saknas lokala nätverk i stora delar av landet. Det finns därför ett behov av fler lokala nätverk, snarare än att befintliga nätverk ska expandera.
- Nätverken är inte konkurrenter utan kompletterar varandra såväl geografiskt som i fråga om aktiviteter och strategier. De lokala nätverken jobbar i huvudsak med att utveckla den enskilda medlemmens skogliga kompetens. Alla aktiviteter utgår från medlemmarnas konkreta behov som skogsägare. De rikstäckande nätverken har även ambitionen att påverka skogsnäringen i stort och uppfattar sig som ”jämnställdhetsinitiativ”.
- Samtliga nätverk anser att de ”gör skillnad” såväl med avseende på den enskilda medlemmens förmåga att vara aktiv skogsägare som i fråga om att göra skogsbruket i stort mer jämställt. Indirekt bidrar nätverken till detta mål genom att vara resurs för valberedningar i olika skogliga föreningar och organisationer.
- För att med säkerhet kunna avgöra om, och i så fall hur, nätverken ”gör skillnad”, behövs nyckeltal. Dessa nyckeltal bör då utgå från identifierbara kriterier för vad som avses med att vara aktiv skogsägare.
- Nätverken betonar starkt sin lokala förankring, vilket medför att de inte har någon uttalad intention av att skapa en central paraplyorganisation. Däremot efterlyser de ekonomiska resurser för att möjliggöra att nätverken ska kunna träffas en gång per år för erfarenhetsutbyte och inspiration.

REFERENSER & KÄLLOR

- Abrahamsson, L. (2000) *Att återställa ordningen : Könsmönster och förändring i arbetsorganisationer*, (Umeå: Boréa)
- Arvidsson, A.-M., G. Lidestav and S. Blomqvist (2007) *Raising the standard for women : Womens forestry network in sweden*, Baltic forest)
- Brandth, B. and M.S. Haugen (2005) Text, body, and tools - changing mediations of rural masculinity. *Men and Masculinities*, 8(2) pp. 148-163
- Ds (2004:39) *Det går långsamt fram: Jämställdheten inom jord- och skogsbrukssektorn*, (Stockholm: Jordbruksdepartementet, Regeringskansliet :)
- FAO (2006) *Time for action: Changing the gender situation in forestry - report of the team of specialists on gender and forestry*, (Rome: UNECE/FAO)
- Gustafsson-Larsson, S. (2007) *Kvinnors nätverksarbete i jämtland : Genus, makt och hälsa*, (Umeå: Univ.)
- Haugen, M.S. (1994) Rural women's status in family property laws: Lessons from norway. in S. Whatmore, T. Marsden and P. Lowe eds., *Gender and rurality* (London: David Fulton)
- Häggqvist, P. (2011) Looking at forest trade fairs. *Submitted manuscript*,
- Häggqvist, P., S.B. Lejon and G. Lidestav (2010) Forest days as an educational method in swedish family forestry. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 25(sup9) pp. 25-32
- Lann, C. (1996) *Kvinnliga nätverk : Ett sätt att utvecklas på jobbet*, (Stockholm: Bromberg)
- Larmén, M. (1994) *Från hierarki till nätverk? : Om kvinnor fick organisera arbetslivet*, (Stockholm: Arbetsmiljöfonden)
- Lidestav, G. (2001) Kräver skogen sin man eller duger en kvinna? in, *Kvinnor och jord / redaktörer: Britt Liljewall, Kirsti Niskanen och Maria Sjöberg Stockholm : Nordiska museets förl., 2001)*
- Lidestav, G. (2010) In competition with a brother: Women's inheritance positions in contemporary swedish family forestry. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 25(9) pp. 14-24
- Lidestav, G. and M. Ekstrom (2000) Introducing gender in studies on management behaviour among non-industrial private forest owners. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 15(3) pp. 378-386
- Lidestav, G., K. Engman and D. Wästerlund (2000) *Kvinna & skogsägare*, (Stockholm: LRF Skogsägarna)
- Lidestav, G. and A.E. Sjolander (2007) Gender and forestry: A critical discourse analysis of forestry professions in sweden. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 22(4) pp. 351-362
- Lidestav, G. and D. Wästerlund (1999) *Skogsutbildade kvinnors och mäns villkor i arbetslivet : Resultat från en enkätundersökning*, (Garpenberg: Institutionen för skogsteknik, Sveriges lantbruksuniversitet)
- Lindgren, G. (1996) Broderskapets logik. in, *Kvinnovetenskaplig tidskrift)*
- Ljung, M. (1995) *Lyft jorden mot himlen : Växande i kvinnogrupper och kvinnliga nätverk*, (Stockholm: Carlsson)
- Lundkvist, G. and M. Swärdh (2001) *Manliga normer - kvinnliga former : Att utveckla regionala nätverk för kvinnors företagande*, (Stockholm: Rådet för arbetslivsforskning)
- Pettersson, L. (1996) *Ny organisation, ny teknik - nya genusrelationer? : En studie av omförhandling av genuskontrakt på två industriarbetsplatser*, (Linköping: Tema, Univ.)

- Reed, M.G. (2003) Marginality and gender at work in forestry communities of british columbia, canada. *Journal of Rural Studies*, 19(3) pp. 373-389
- Renneus Guthrie, A. (2011) Det är svårt att se skogen för alla genus. Pp. 5 in, *Svenska Dagbaldet*
- Ståhl, A.-B. (1993) *Nätverk : Mötesplatser för förändring*, (Stockholm: Brevskolan)
- Wahl, A., C. Holgersson, P. Höök and S. Wahl (1998) *Ironi & sexualitet*, (Stockholm: Carlsson)
- Vennesland, B. (2004) *Social capital and rural economic development, with relevance for the utilization of forest resources = sosial kapital og bygde- og næringsutvikling med betydning for utnyttelse av skogressurser*, (Ås: Agricultural University of Norway, Department of Ecology and Natural Resource Management)
- Wibeck, V. (2000) *Fokusgrupper : Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*, (Lund: Studentlitteratur)

Fokusgruppsintervjuer

Jenter i Skogsbruket – 2011-09-18

Grenverket, Dryaderna & Linnéorna – 2011-10-26

Spillkråkan & Skogsägarkvinnorna – 2011-10-31

Frågeguide för Fokusgrupper med skogliga kvinnonätverk

INTRODUKTION

1. Presentation av oss (moderator och assistent/observatör) och projektet
2. Stimulusmaterial + uppgift utdelas

UPPSTART

3. Deltagarna presenterar sig själva och berättar varför de är med i resp nätverk. De visar också upp vilken bild (stimulusmaterial) de valt och förklarar varför de valt just denna.
4. Berätta om hur och nätverket startade
5. Berätta om syftet/målet med nätverket, och om det förändrats över tid.
6. Vem kan och vill tillhöra nätverket

HUVUDFRÅGOR

Berätta om:

7. Samarbete med andra organisationer/nätverk och i så fall om vad
8. Vilken roll (position) har nätverket i förhållande till andra skogliga nätverk/organisationer respektive andra kvinnonätverk
9. Hur har nätverket tagits emot av andra organisationer
10. Hur är nätverket organiserat/hur fungerar det: hur tas beslut och hur genomförs aktiviteterna
11. Vilka frågor som vällat diskussion inom nätverket?
12. Vilka prioriteringar har gjorts?
13. Vad har uppnåtts så här långt?
14. Har ni upplevt hinder och bakslag?
15. Vilka framtida utmaningar ser ni?
16. Vilka fördelar och nackdelar ser ni med (ett) kvinnonätverk?

MODERATORN (OBSERVERATÖREN) SAMMANFATTAR INFORMATIONEN SOM GETTS UNDER PUNKT 6-15 I EN TYP AV "SWOT" FÖR VIDARE DISKUSSION OCH KLARGÖRANDE AV/MED DELTAGARNA

AVSLUTANDE FRÅGESTÄLNINGAR

17. Hur vill ni definiera jämställdhet?
18. Uppfattar ni ert nätverk som ett jämställdhetsinitiativ/feministiskt initiativ?

UPPSUMERING OCH TACK